

Kerstoverpeinzingen van een celliste

Rudolf Escher had een eendje en het heette Jodocus!

Dit soort dingen komen tegenwoordig op ons pad, nu we midden in de voorbereidingen zitten voor de opnames van de eerste cd in de serie van onze Stichting Cellosonate Nederland. Op zoek naar wat leuke plaatjes voor in de subsidieaanvraag was hij daar opeens - in een boek dat ik al jaren in de kast heb staan: de foto van Escher aan het strand met dat eendje op zijn schouder.

Dat zijn de dingen die een project als dit, dat soms zoveel tijd en energie vraagt dat je bij jezelf denkt: "is dit nog wel een *leven* zo?" toch weer de moeite waard maken. Dat, en de muziek natuurlijk! Want die Sonate van Escher is zo'n waanzinnig prachtig stuk. Toen ik mijn geliefde leermeester Dmitri Ferschtman vroeg voor ons Comité van Aanbeveling, zei hij: ja, op voorwaarde dat jullie ook de Escher Sonate opnemen. En ziel! Ook de Eerste Sonate van Luctor Ponse was voor ons een geweldige ontdekking. Wat een lichtheid, wat een humor, wat een tragiek ook, wat een verfijning. Ik word tegenwoordig met de dag trotser op mijn eigen Cultureel Patrimonium! Dit soort muziek geeft een mens hoop: zolang kunstenaars de moeite nemen dit soort mooie noten aan een papier toe te vertrouwen blijft het begrip Kwaliteit bestaan, en dat zal de onherroepelijke opmars van de oppervlakkigheid en de leegte om ons heen toch altijd weer weten te stuiten!

De sonates van Willem Pijper waren ook een verrassing voor mij. Ik kende ze maar vaag. Dit project zou nooit zover gekomen zijn als Frans er niet was. Hij weet alles! Zonder hem was ik nergens, alhoewel ik dagelijks bij leer en mijn eigen kast met boeken over (Nederlandse) muziek (in de loop der jaren aangeschaft met het idee dat ik ooit tijd zou hebben die te lezen) intussen al een aanzienlijk stuk beter ken. Het geheim, voor alle gefrustreerde collega's die ook meer willen lezen maar er nooit aan toekomen, is bladeren en stukjes lezen. En het register achterin natuurlijk, gouden tip van mijn zus Helle.

Maar goed, Pijper dus. Ik had altijd een vaag gevoel bij die componist, iets van zwarige, saaie en grijze Nederlandse luchten. Eigenlijk volstrekt niet gebaseerd op kennis van zijn muziek (hoe kan ik als mijn eigen *modus operandi* al zo van onwetendheid getuigt, ooit verwachten dat de rest van Nederland zomaar uit zichzelf beseft wat een goede muziek dit is... schaamrood op mijn konen) maar meer op de vage notie dat de man niet zo'n fijn iemand was: in mijn kast staat het boek Pijper contra Van Gilse, waarin verteld wordt hoe hij de arme Van Gilse al recenserend met de grond gelijk maakte. Ik hou daar niet van. Maar zo'n man kan natuurlijk toch heel goede muziek hebben geschreven. Geniaal en onaangenaam gaan soms samen, het is niet anders.

Hoe dan ook, zijn sonates zijn speels, kleurrijk, lyrisch en hebben me helemaal in hun greep! Niks grauwe zwarige luchten, hoe kom ik erbij! Misschien heeft het met mijn herinneringen aan de Pijperzaal in het oude Rotterdams Conservatorium te maken: dat was het zaaltje beneden waar de examens waren, en daar kwam geen daglicht dus het was ietwat donker en bedompt. Maar aan de andere kant heb ik daar mijn eerste lessen "Hedendaagse Muziek", een cursus die gegeven werd door Klaas de Vries, gevolgd. Ik weet nog goed dat ik voor de eerste les neerzeeg in één van de stoelen in dat donkere zaaltje. Geen idee wat er komen zou, moderne muziek leek me wel interessant. Klaas zette muziek op en ik was weg: meegesleept, overrompeld. Het was de Vuurvogel van Stravinsky, voor mij toen totaal onbekend terrein en het begin van een onophoudelijke ontdekkingstocht door de muziek van de Twintigste Eeuw en daarna.

Klaas de Vries heeft wel meer voor me gedaan in mijn Rotterdamse dagen. Ik was op een gegeven moment bezig met de solosonate van Escher, en ik had geen idee wat ik er mee moest. Ik vroeg aan Klaas of hij er eens naar wilde luisteren, en zo geschiedde. Zijn enige maar bijzonder waardevolle opmerking was dit: Escher is eigenlijk een soort Brahms! Je moet veel meer moderne muziek gaan beluisteren en spelen, en dan zul je op een gegeven moment ontdekken dat Escher gewoon Brahms is! En hij had natuurlijk gelijk.

Nu ben ik hier, binnenkort nemen we de Sonate voor cello en piano van Escher op, en Luctor Ponse's Eerste en beide Sonates van Pijper. En inderdaad: het is Brahms, Debussy, Stravinsky, maar het is meer. Het heeft ook iets, hoe zal ik het zeggen... Nederlands in de goede zin van het woord. (Ja, die bestaat, ik ben niet alleen maar kritisch op mijn land hoor). Deze componisten hebben goed om zich heen geluisterd. Dat hoor je. Maar de invloeden zijn bij alle drie gesmolten, en uit de as is een nieuw en uniek geheel opgerezen: onze eigen Vuurvogeltjes!

Mag ik jullie, familie, vrienden en belangstellenden uit de grond van mijn hart bedanken voor jullie steun en hulp, het meedenken, de interesse en het vertrouwen in ons project? Zonder jullie was het nooit gelukt! Wij gaan een geweldig 2008 tegemoet waarin onze eerste cd - tijdens de Tweede Amsterdamse Cellobiënnale - zal worden gepresenteerd, waarin we hopelijk vele concerten zullen geven met onze Nederlandse Vuurvogeltjes en waarin we hopelijk zoveel mogelijk mensen de oren van het hoofd zullen zeuren over die mooie Nederlandse Cellomuziek.

We hopen dat jullie allemaal mee blijven luisteren en wensen jullie bovenal een prachtig, vurig, muzikaal en anderszins gelukkig Nieuw Jaar!

Beste vrienden en vriendinnen van de Stichting Cellosonate Nederland

Sinds de oprichting van onze Stichting afgelopen februari hebben we een aantal opwindende maanden beleefd. Nu het kalenderjaar langzaam aan ten einde loopt, willen we jullie daar graag even over bijpraten.

De belangrijkste ontwikkeling is wel geweest dat de Stichting inmiddels op een heus vijfjarenplan met vier poten rust. Eerst maar even de twee poten van het eerste uur. Het begon allemaal met ons 5 cd plan "De Nederlandse cellosonate 1900-1950". We zijn naar Detmold geweest om hierover te onderhandelen met Musikproduktion Dabringhaus und Grimm en het resultaat is dat we begin 2008 in de eigen studio van MDG in de oude abdij van Marienmünster de eerste cd zullen gaan opnemen. Deze cd zal bevatten: de beide Sonates van Willem Pijper, de Eerste Sonate van Luctor Ponse en de Sonate Concertante van Rudolf Escher. De cd zal worden gepresenteerd tijdens de Tweede Cello Biënnale Amsterdam in oktober 2008. We streven ernaar elk jaar een vervolgc-d uit te brengen. Overigens heeft MDG aangegeven cd's met Nederlandse cello-pianomuziek uit andere perioden, bijvoorbeeld hedendaagse muziek, niet uit te sluiten.

De tweede poot van het eerste uur is de digitale catalogus van de Nederlandse muziek voor cello en piano. Deze catalogus kan worden geraadpleegd op de website van de Stichting, www.cellosonate.nl, in de rubriek "de muziek". Inmiddels is al aan 10 componisten een artikel gewijd. Zo'n artikel bestaat uit een portret van de componist, zijn jaartallen en biografie, alsmede een aantal feitelijke gegevens (jaartal, manuscript/uitgave, vindplaats, delen, tijdsduur, eerste uitvoerenden) en een beschrijving van de desbetreffende composities.

Op de site kunnen jullie in de rubriek "stichting" ook zien dat we al een zeer prestigieus comité van aanbeveling bijeen hebben. Onze webmaster, Meret Hari, heeft inmiddels haar zwanger- en moederschapverlof achter de rug en binnenkort zal de site worden

uitgebreid met een nieuwsrubriek, waarvan we natuurlijk hopen dat we die voortdurend zullen moeten actualiseren.

De derde poot van de Stichting wordt gevormd door de concerten. Natuurlijk proberen we steeds Nederlands repertoire op te nemen in onze reguliere concerten. Daarnaast is hier een woord van dank op zijn plaats aan ons netwerk van huisconcertorganisaties, die ons in de gelegenheid hebben gesteld en nog stellen om de opnamen van onze eerste cd via de nodige, vaak op korte termijn georganiseerde, uitvoeringen voor te bereiden. Het was voor ons erg stimulerend dat mevrouw Ponse, die een van deze huisconcerten bijwoonde, zo enthousiast was over onze uitvoering van de Eerste Sonate van haar man. Inmiddels hebben we een aantal speciale programma's samengesteld rondom Nederlandse componisten, al dan niet gerelateerd aan specifieke locaties. In het seizoen 2008/2009 gaan we in Felix Meritis in Amsterdam een programma spelen rondom Julius Röntgen, die daar muzikdirecteur is geweest. Naast diens Sonate in b klein gaan er de Sonate van Ernst von Dohnányi en korte stukken van Liszt, Bridge en Elgar.

Verder is er een aantal speciale programma's, waarvan op dit ogenblik de realisering nog niet vaststaat, maar waarvan we vurig hopen dat ze door kunnen gaan. Zo heeft de Liszt Society voor het Liszt Festival in het najaar van 2009 aan Vredenburg in Utrecht een programma voorgesteld, waarin we een aantal kortere werken van Liszt combineren met bovengenoemde Sonates van Röntgen en Dohnányi.

Aan Kamermuziek Zeeland in Middelburg is een programma voorgesteld met sonates van G. von Bruckner Fock en Röntgen in combinatie met korte stukken van Schumann en Elgar.

Verder hebben we een programma in de aanbieding waarin we de Eerste Sonate van Matthijs Vermeulen combineren met de Sonate van Debussy en Pohádka van Janáček, en waarin acteur Henk van Ulsen teksten van Vermeulen voorleest.

Met het Muziekcentrum Frits Philips in Eindhoven hebben we een oriënterend gesprek gehad om in 2009/2010 iets te doen rondom de tweede cellosonate van Matthijs Vermeulen in de serie "Scherpdenkers".

Een ambitieus plan hebben we samen met het Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam. Vanaf 2009/2010 drie seizoenen een eigen serie van drie concerten gewijd aan het Nederlandse cello-pianorepertoire. We zouden voor die serie graag onze eigen canon van hedendaagse Nederlandse componisten samenstellen door voor elk concert ook een nieuw werk te laten componeren, negen dus in totaal. We blijven ons uiteraard sowieso inzetten voor onze tijdgenoten: in april 2008 spelen we bijvoorbeeld tijdens het Festival van Poznan in Polen composities van Hans Kox, Roderik de Man en Jacob ter Veldhuis, naast werk van hedendaagse Poolse componisten.

Onze vierde poot, educatie, kent inmiddels een al bijna helemaal uitgewerkte activiteit. In het seizoen 2008/2009 gaan we in de (gloednieuwe!) recitalzaal van het Conservatorium van Amsterdam een serie van drie concerten met Nederlandse kamermuziek realiseren. We gaan daarin samenspelen met zeer getalenteerde masterstudenten en ook zullen door ons gecoachte studentenensembles optreden. Een shortlist van composities is al samengesteld. Met het CvA is afgesproken voor dit jubileumseizoen (het Conservatorium bestaat 125 jaar) vooral ook componisten op te nemen die met de geschiedenis en het heden van het Conservatorium te maken hebben. Daarnaast gaan we nog bekijken hoe ons project in het curriculum - bijvoorbeeld via een mastervak - geïntegreerd kan worden.

Onze relaties

In de eerste plaats het Nederlands Muziek Instituut en Donemus. Deze twee instanties bezitten samen de muziek waarom het gaat. In het Nederlands Muziek Instituut hebben we recentelijk een kant en klare Cellosonate van Piet Ketting uit het einde van de jaren twintig aangetroffen. Ketting heeft op een gegeven ogenblik afstand genomen van die periode omdat hij de invloed van zijn leermeester Willem Pijper te veel bespeurde, maar 80 jaren later kijk je daar natuurlijk anders tegenaan. We hopen op korte termijn met Piets zoon, componist Otto Ketting, te bekijken of deze Sonate alsnog voor uitgave in aanmerking komt.

Donemus heeft ons gevraagd als adviseurs op te treden bij de inrichting van hun nieuwe cellocatalogus. Deze publicatie, die in het najaar van 2008 moet verschijnen, zal de door Donemus uitgegeven werken voor cello solo, meerdere cello's, cello en piano en cello en orkest bevatten.

Beide instanties hebben al toegezegd een aantal exemplaren van onze eerste cd van ons te zullen afnemen.

De Stichting Werk Luctor Ponse participeert niet alleen aanzienlijk in de financiering van onze eerste cd, maar heeft ook de afname van een aantal exemplaren toegezegd. Bij een aantal andere belangrijke fondsen zijn aanvragen ingediend. Wij hopen de komende maanden een positieve reactie van hen te krijgen. In het komende jaar gaan we uiteraard vrolijk verder, met Willem Wijgers als onze voortvarende steun en toeverlaat in deze.

Tenslotte is er een groot aantal mensen dat ons de afgelopen maanden heeft geholpen met briljante suggesties, enthousiasme en morele ondersteuning. Ons bestuur moet inmiddels steeds maar weer begrip tonen voor het feit dat we geen tijd hebben om te vergaderen, omdat we zo druk zijn met het regelen van wat we hierboven hebben samengevat en omdat we ook nog moeten studeren en repeteren.

We wensen jullie allemaal een heel mooi 2008 met een niet te versmaden portie prachtige Nederlandse cello-pianomuziek.

Doris en Frans